

2017-244

Archeologienota Ichtegem Engelhof

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

19-3-2018

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Ichtegem Engelstraat (provincie West-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is 5784m² groot en gelegen ten noorden van de Engelstraat. In het zuiden is er een smalle toegangszone die uitweg geeft naar de Engelstraat. Deze toegangstrook is verhard, net als een groot gedeelte van de centrale en oostelijke zone. Centraal en in het oosten zijn ook een aantal loodsen aanwezig. Deze loodsen zijn niet onderkelderd. In het westen en in het noorden is een zone met gras begroeid, in het zuidwesten zijn enkele bomen aanwezig. Op het terrein is een elektriciteitscabine aanwezig, deze behoort niet tot het plangebied.

Op basis van de cartografische bronnen kan gesteld worden dat de Engelstraat minstens teruggaat tot de 16de eeuw, en vermoedelijk al langer een belangrijke lokale verbinding is. De omgeving van het plangebied bleef evenwel onbebouwd tot in de 19de eeuw. Op een deel van het plangebied werden vermoedelijk in de tweede helft van de 20ste eeuw een verharding aangelegd en een loods opgericht, in de laatste decennia van de 20ste eeuw werden die verder uitgebreid. Het terrein was voorheen waarschijnlijk in gebruik als landbouwgrond. Naar verwachting zal de verstoring die de loodsen en verharding met zich hebben meegebracht eerder oppervlakkig zijn en zich beperken tot de teelaarde, enkele plaatselijke en kleinere diepere verstoringen (bvb. nutsleidingen, funderingen) niet meegerekend. De ligging op een licht hellend terrein, aan een waterloop (Vossebeek net ten westen), een oude lokale weg, en op een droge zandbodem kan aantrekkelijk geweest zijn voor menselijke aanwezigheid in het verleden. Hoewel er in Ichtegem nog niet veel gravend archeologisch onderzoek is uitgevoerd, zijn er voldoende aanwijzingen dat deze regio sinds lang bewoond is. Via luchtfoto's zijn verschillende grafcircels uit de metaaltijden aan het licht gebracht. Bij enkele onderzoeken in de buurt van het plangebied zijn sporen uit de Romeinse periode aangetroffen. In de omgeving zijn meerdere laatmiddeleeuwse sites met walgracht gekend. Op basis van de deze gegevens kan aan het plangebied een eerder hoge archeologische verwachting toegekend worden voor wat betreft sites met grondsporen. Er is op het terrein geen verhoogd potentieel voor het aantreffen van in situ bewaarde steentijdsites. De bodemkaart geeft aan dat de podzolbodem reeds verstoord is, onder meer ten gevolge van ploegen. Een landschappelijk booronderzoek uitgevoerd op een site in de buurt, met gelijkaardige bodemkundige en landschappelijke kenmerken, toonde dit reeds aan.

Het terrein wordt verkaveld in 14 bouwloten voor halfopen en gesloten bebouwing. Er wordt een T-vormige wegenis aangelegd die aansluiting geeft op de Engelstraat. Langsheen de wegenis worden parkeervakken voorzien. Onder de wegenis wordt een DWA-riolering voorzien, die aansluit op de riolering in de Engelstraat. Het regenwater wordt geïnfiltreerd en vertraagd geloosd (na buffering) in de ingebuisde Vossebeek die gelegen is in het wandelpad langsheen de zuidwestelijke grens van de verkaveling. Om de verkaveling te kunnen realiseren, worden alle constructies gesloopt en de bomen gerooid. De verhardingen worden opgebroken. Er kan vanuit gegaan worden dat de bodem van het

totale plangebied ernstig verstoord zal worden: het slopen van de loodsen, het opbreken van de verharding, het rooien van de bomen, het bouwrijp maken van het terrein, allerhande werfverkeer, het aanleggen van wegenis, nutsvoorzieningen en -leidingen, het optrekken van de woningen en het inrichten van de tuinen en groenzones kent een diepe impact in de bodem en kan nefast zijn voor eventueel aanwezige archeologische sporen en sites.

Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. Het plangebied kent een eerder hoge archeologische verwachting voor wat betreft sites met grondsporen. De bestaande inrichting van het terrein zal voor een bepaalde verstoring gezorgd hebben, maar deze zal eerder oppervlakkig zijn en zich beperken tot de teelaarde, enkele plaatselijke en kleinere diepere verstoringen (bvb. nutsleidingen, funderingen) niet meegerekend. Verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor Ichtegem, waarvan gekend is dat het een rijk archeologisch potentieel heeft, maar waar tot op heden nog maar weinig gravend archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden. De kosten-batenanalyse voor verder vooronderzoek zal hierdoor positief uitvallen. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren.

Gezien de aard van de site en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven noodzakelijk. Ook naar kosten-batenanalyses is deze onderzoeksmethode te prefereren. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden hieronder voorgesteld. Dit verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, aangezien de gronden pas worden verkaveld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning. Bovendien moeten de gebouwen gesloopt, de verharding opgebroken en de bomen gerooid worden vooraleer er verder vooronderzoek kan plaatsvinden, en dit rooien kan pas na het verkrijgen van de omgevingsvergunning.

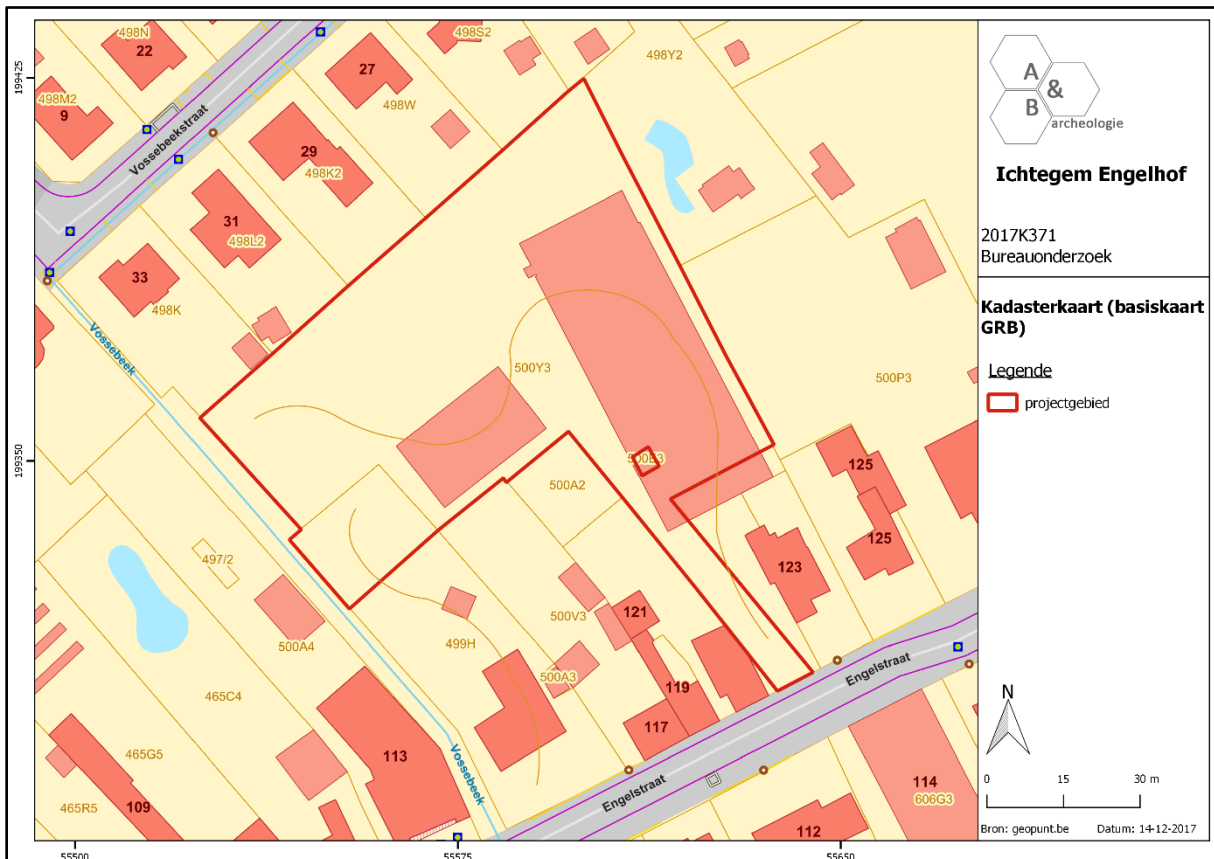
2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Ichtegem Engelstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 55524,5 en Y: 199304,96; X: 55644,6 en Y: 199424,87

Kadastergegevens: Ichtegem, afdeling 1, sectie A, percelen 499H, 500Y3

Het plangebied is 5784m² groot en komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek.

Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om deze site te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op figuur 1 en 2. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

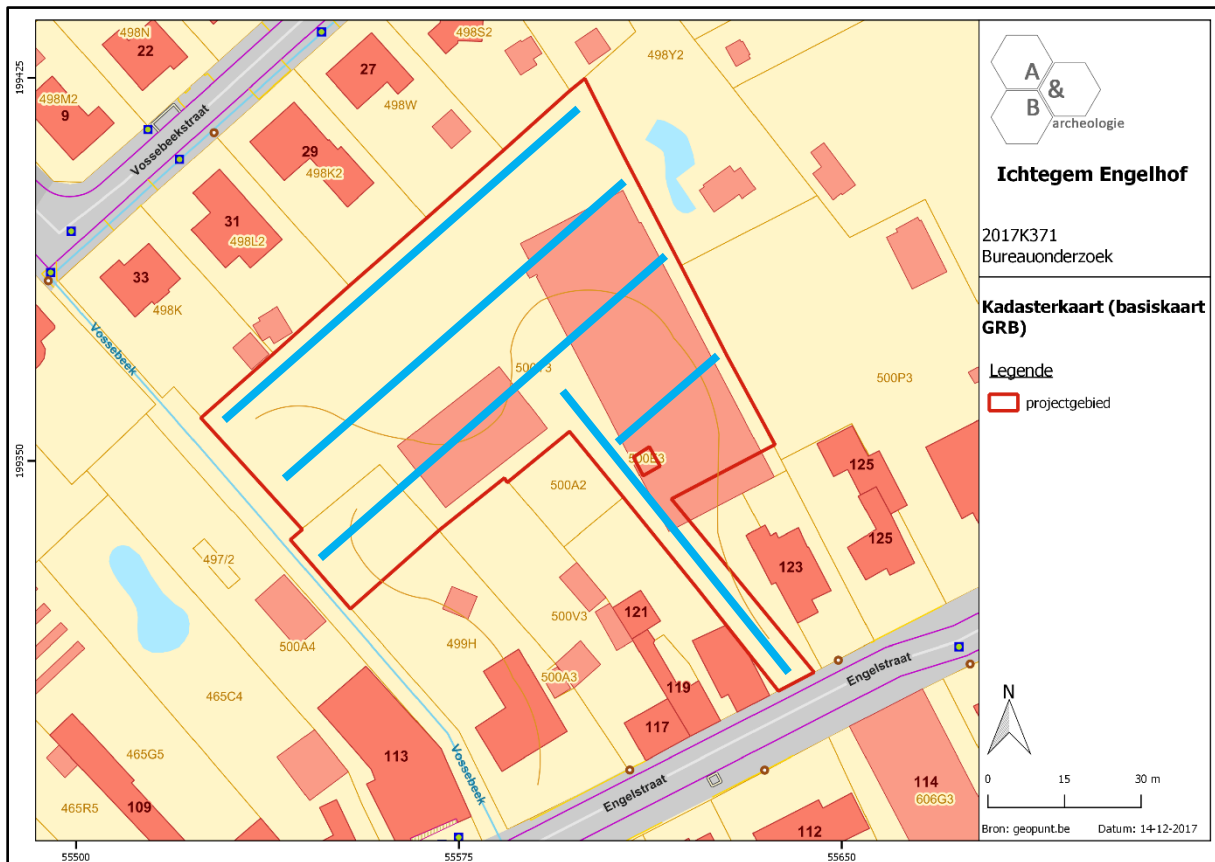
Dit proefsleuvenonderzoek kan pas van start gaan na het slopen van de bebouwing, het opbreken van de verharding en het rooien van de bomen. Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven. Bodemplaten in de loodsen en verhardingen mogen uitgebroken worden voorafgaand het sleuvenonderzoek, eventuele funderingslagen eronder niet. Deze kunnen pas verwijderd worden indien het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een site aanwezig is – tijdens/na een eventuele opgraving van het terrein. Bij het rooien van de bomen dienen de stronken te blijven staan, aangezien het uitgraven of uitfrezen van het wortelgestel nefast kan zijn voor eventueel aanwezig archeologisch erfgoed.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt worden van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven over het volledige onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven standaard minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en noordoost-zuidwest georiënteerd. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. De totale site bedraagt 5784m². Er wordt standaard 10%, oftewel ca. 578m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 145m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters.

Op figuur 2 is een indicatief sleuvenplan afgebeeld, dat rekening houdt met de ligging van de huizen: er lopen geen sleuven door de huizenblokken. Hierdoor liggen sommige sleuven mogelijk net iets meer dan 15m van elkaar. Echter, het sleuvenpercentage op dit plan ligt hoger dan 10%, omdat er geopteerd wordt om ook in de toegangsweg een lange sleuf aan te leggen. Op basis van dit sleuvenplan wordt op die manier wel een representatief beeld gekregen van het archeologisch potentieel van het plangebied. De sleuf in de toegangsweg heeft een afwijkende oriëntatie, de andere sleuven staan haaks op de Vossebeek.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. urnengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Figuur 2 Indicatief proefsleuvenplan, geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met minstens 120 werkdagen ervaring met onderzoek op zand/zandleemgronden.
- Het team moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek.
- Minstens 1 van de archeologen moet een aantoonbare kennis hebben van onderzoek van meerperiodensites.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Het indicatief sleuvenplan houdt rekening met de ligging van de huizen: er lopen geen sleuven door de huizenblokken. Hierdoor liggen sommige sleuven mogelijk net iets meer dan 15m van elkaar. Echter, het sleuvenpercentage op dit plan ligt hoger dan 10%, omdat er geopteerd wordt om ook in de toegangsweg een lange sleuf aan te leggen. Op basis van dit sleuvenplan wordt op die manier wel een representatief beeld gekregen van het archeologisch potentieel van het plangebied